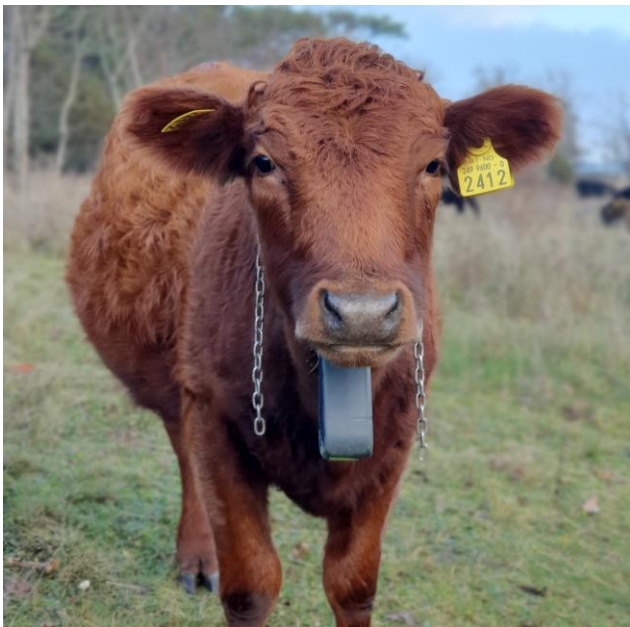

Årsrapport 2025

Årsrapporten skal formidle de mange aktivitetene som har funnet sted på øyene dette året og hvilke planer og arrangementer som står på programmet for 2026. Arbeidsutvalget er i år utvidet med tre nye medlemmer for å styrke UKL arbeidet fremover.

Takk til alle som bidrar i fellesskapet med bevaring av våre verdifulle kulturlandskap!

Helgeroa november 2025

Torstein Kiil

Leder av styret for UKL Jomfruland- Stråholmen

Innhold

Side 2	Forord og innhold
Side 3	UKL arbeidsutvalg
Side 4	Tiltaksplan Jomfruland 2026
Side 5	Tiltaksplan Stråholmen 2026 -2029
Side 6	Stormen «Amy»
Side 8	Nytt turkart og merking av stier Jomfruland
Side 11	Ny beiteavtale mellom grunneierne og Stråholmen Småfesamdrift SA
Side 12	Dyreholdet på Jomfruland 2025
Side 13	Renovering av låven til Jens Halvor Jensen
Side 14	Evaluerings av skjøtselen på Stråholmen
Side 15	Sjølberging og beredskapsseminar 13. juni 2026 på Stråholmen
Side 16	Bladskjærebier på Stråholmen. Arne Fjellberg
Side 17	Besøk av Det Norske Sjømannskor på Stråholmen
Side 18	Nasjonalparkstyret på befaring
Side 19	Ungdomsgruppa på Stråholmen- nye organisering
Side 21	Stråholmen. Glimt fra dugnader og arrangementer
Side 27	Jomfruland. Glimt fra dugnader og arrangementer

Foto Jomfruland:

Sil Green, Ruth Ellegård, Bente Jorde, Ola Haave, Torstein Kiil, Cathrine Bang, Marianne G. Vedeler, Karianne V.T. Andersen, Eirik J. Dobbedal

Foto Stråholmen:

Torstein Kiil, Stina Kiil, Sidsel Kristoffersen

Rådyrene er tallrike på Jomfruland og mange får oppleve disse flotte dyrene.

UKL arbeidsutvalg 2025 etter nyvalg i august.

Navn	Representerer	E-post	Tlf.
Viggo Nicolaysen	Grunneierne og Jomfruland vel	Kari-nic@online.no	93251817
Arne Olav Løkstad	Grunneierne og Jomfruland vel	aolokstad@kebas.no	40643743
Erling Krogh	Jomfruland hytteeier forening	erling.krogh@nmbu.no	92617453
Bente Jorde	Grunneierne og Jomfruland vel	bente.jore@yahoo.no	92286550
Marte Jorde Gundersen	Grunneierne og Jomfruland vel	marte_jg@hotmail.com	
Torstein Kiil	Grunneierne og Stråholmen vel	vikii@online.no	99595419
Harald Dypedal	Grunneierne og Stråholmen vel	harald.dypedal@gmail.com	96640480
Hanne Knutsen	Grunneierne og Stråholmen vel	UXHANU@ous-hf.no	
Aleksander Gundrosen	Kragerø kommune	aleksander.gundrosen@kragero.kommune.no	93269577
Line Grindkåsa	Fylkeskommunen	line.grindkasa@telemarkfylke.no	
Trond Eirik Silsand	Statsforvalteren Mijø	fmtetsi@fylkesmannen.no	40034649
Ellen Dagsrud	Statsforvalteren Landbruk	fmteeld@statsforvalteren.no	90126002

Etter UKL årsmøte 2025, var det skalldyrsuppe på Haga kafe.

Tiltaksplaner Jomfruland og Stråholmen

Fellestiltak

Jomfruland og Stråholmen

	Tiltakstype	Engangs Investering 2026	Årlig drift	Prioritering
Formidling og kompetansebygging	Til disposisjon for arbeidsutvalget, årsmøte og administrative saker.		20 000	1
	Seminar 2026	30 000		1
Sum fellestiltak J. og S. 50 000				

Fellestiltak Jomfruland

Tiltak fordelt på hver enkelt eiendom

2026				
Kategori/satsingsområde	Tiltakstype	Investering	Årlig drift	Prioritering
Formidling og kompetansebygging	Kulturlandskapsdugnad (er)		10 000	1
Kulturlandskapsleie	Gjerde fellesbeite	62 500		

Kategori/satsingsområde	Tiltakstype	Investeringer	Årlig drift	Prioritering
Kulturminner inkl. gårdsbygninger	Gundersen gård, skifte halve taket på våningshuset.	200 000		1
Kulturlandskapsplaner	Nordjordet, forsiktig slått	15 000		2
Naturverdier				
	Delsum	215 000		
Totalt investering og drift kr 337 500				

Stråholmen –Tiltaksplan 2026-2029 med tilskuddsmidler fra UKL. Behandles på årsmøtet 19. juli 2025

Med en forventet tilskuddsramme på 100-120 000 pr. år fra UKL. I tillegg forventes tilskudd fra nasjonalparken. Tilskuddsbeløpene som utbetales fra UKL utgjør som regel bare en del av kostnadene. Det forutsettes at resterende del av kostnadene er egenfinansiert eller egen arbeidskraft

		2026	2026	2026	2026	2027	2028	2029
Kategori/satsingsområde	Tiltakstype	Investeringer/engangskostn. Tilskudd UKL	Årlige driftskostnader Tilskudd UKL	Frivillig arbeid/tilskudd egen kasse	Prior.			
Planlegging	Administrasjon UKL		20 000	50 000	5	20 000	20 000	20 000
Kulturminner	Restaurering steingjerder v/Tunet	10 000		45 000	4	10 000	10 000	10 000
Kulturland skapspleie	Rydding inkl. beitepussing og stier, alle arealer eks. nasjonalpark. Beitepussing deler av nasjonalpark		40 000	25 000	1	40 000	40 000	40 000
	Slått		10 000	25 000	3	20 000	20 000	20 000
Tradisjonelle driftsformer	Driftskostnader bygninger og maskiner.	35 000		20 000	2	40 000	40 000	40 000
Tradisjonelle driftsformer								
Formidling og kompetanse.	Skilt/informasjon					10 000	10 000	10 000
	Sum	45 000	70 000	165 00		140 000	140 000	140 000
	2026 Totalt inv. og drift kr 115 000							

Vedtak på årsmøtet i Stråholmen vel 19.07.2025:

Årsmøtet slutter seg til forslag til tiltaksplan for 2026 - 2029. Tiltakene legges til grunn ved utarbeidelse av UKL søknader våren 2026.

En av stammene på pila ved moloen på Stråholmen brakk under «Amy»

Den sjeldne strand reddiken blomstrer på Stråholmen

«Den verste stormen i manns minne».

Stormen, kalt «AMY», traff Jomfruland og Stråholmen sent fredag kveld 3. november. Utover natta øket vinden kraftig på og var på det sterkeste ved 5-6 tiden lørdag morgen. På Jomfruland var det vindhastigheter på over 30 m pr. sek., det er full storm. Vegetasjonen her ute i havgapet har ikke opplevd en slik vindstyrke på mange år, folk kan ikke huske noe lignende. Dette førte til at vi fikk usedvanlig mye trefall. Rammet ble Eikeskogen, Tårnskogen og området fra Ankerplassen og mot Saltstein, samt en rekke andre områder lenger syd på øya. Trær ligger hulter til bulter og stier er blokkert. Også taksteinene flyttet på seg flere steder, noen takplater løsnet og mindre skader ble det på hytter og hus. Kraftledningene fikk vindfall over seg, noe som førte til strømbrudd. Nå står øya foran en stor opprydding og stormen vil i mange år påvirke skjøtselen av øya. Nedenfor har vi samlet noen bilder som viser oppkavet hav lørdag formiddag rundt Stråholmen, samt trefall på øyene.

Sjøen la opp usedvanlig store mengder tang på på innsiden av Stråholmen

Innsiden av Stråholmen mot Nordre Hue. Sjøen brøyt hele tiden mellom moloen og Lille Danmark

Et gammelt verdifullt gråpæretre kantet mot det gamle huset på Østgård. Det ble mindre skader på tak og takrenner.

Bildene over og under er tatt på utsiden av Stråholmen lørdag formiddag. Det var umulig å stå oppreist da bildene ble tatt.

En av hovedstammene på den store pila ved Østre molo knakk over rotfeste.

«Amys» herjinger på Jomfruland

Langt flere områder ble rammet enn hva disse bildene forteller.

Prosjekt tur- og opplevelsesstier Jomfruland

Prosjekteier

Dette prosjektet er igangsatt av Utvalgte kulturlandskap Jomfruland og Stråholmen, Jomfruland nasjonalpark, Jomfruland nasjonalparksenter og Jomfruland vel.

Sammendrag

Jomfruland har i generasjoner vært et attraktivt mål for turer og utfart fra befolkningen i Kragerø, Grenland og søndre del av Østlandet. Tilstrømmingen i sommermånedene har økt, og etter at nasjonalparken ble opprettet i 2016 har veksten tiltatt ytterligere.

Erfaringen er at mange besøkende ikke er lokalkjente og har derfor utfordringer med å finne frem på øya. Mange mennesker blir ofte gående på den samme stien. Svært mye brukt er Hovedveien mellom nasjonalparksentert og Øytangen. Noen havner på avveie og kommer inn på private tomter eller på andre steder de ikke ønsket å være. Nasjonalparken har som mål at folk skal få gode opplevelser når de vandrer i kulturlandskapet på øya. Stiene som brukes skal heller ikke være i konflikt med fugle- og dyrelivet. Derfor er det viktig at folk bruker de merkede stiene og ikke sprer seg for mye ut i uberørt og sårbar natur.

Prosjektets viktigste tiltak vil være:

- Å utarbeide et digitalt og analogt kart over tur- og opplevelsesstier på Jomfruland, både i nasjonalpark og i øvrige områder.
- I vekryss monteres retningsvisere med stedsnavn- og avstand i km.
- På utvalgte steder montere oppslagstavler.
- Inngå tilhørende grunneieravtaler i forhold til skilt og merking.

Beregnet totalkostnad for hele prosjektet pr. 1. sept. 2025 er kr 610 000 inkl. kr 80 000 som egeninnsats. Sparebankstiftelsen DNB har gitt tilsagn om kr 350 000. UKL har foreløpig satt av kr 50 000. Dersom nasjonalparken f. eks. dekker skiltekostnadene i parken, utgjør dette ca. 90 000. En fullfinansiering er derfor avhengig av ytterligere kr 50-100 000.

Høring av prosjektet.

Grunneierne og Jomfruland vel er i november informert om planene. Prosjektet blir etter dette ytterligere bearbeidet og vil bli sendt på høring til alle beboere og andre interesserte på nyåret 2026. Fremdriftsplanen legger opp til at turkartet og merking av løypene, skal være fullført i løpet av 2026.

Prosjektgruppe

Det er nedsatt en prosjektgruppe med representanter fra nasjonalparken, nasjonalparksenteret og Utvalgte kulturlandskap. Jomfruland vel er kasserer for prosjektet.

Prosjektgruppe:

Eirik J. Dobbedal, nasjonalparken

Ruth Ellegård, nasjonalparksenteret og Jomfruland vel

Aleksander Gundrosen UKL/kommunen

Viggo Nicolaysen UKL

Torstein Kiil UKL, prosjektsekretær

Skiltene planlegges naturgrønne i samsvar med skiltdesignmalen for nasjonalparker. Stolpen lages av eik, alt. malmfuru.

Turskiltene i Norge bygges opp etter en nasjonal og gjenkjennbar standard. Målet med standarden er å bedre lesbarhet og at brukeren skal kjenne seg igjen på tvers av aktivitet og geografi. Et standardisert skilt viser brukeren at her finnes en trygg ferdselsåre for friluftsliv som er merket og skiltet i henhold til felles nasjonale retningslinjer.

Det er utarbeidet en egen skiltmanual som bør følges som en nasjonal standard – se merkehandboka.no.

Skiltene festes på stolper av furu eller eik. Ved montering av skilt er det en fordel med sekskantet tverrsnitt (80mm)

På toppen av stolpen står et nummer som man finner igjen på kartet. Dette gjør det enklere for ukjente å finne ut hvor man er.

Trestolper råtner i bakken og er avhengig av drenering for lengre varighet. Rundt stolpen fylles derfor pukk eller man får laget et støpt stolpeanker som graves ned og hvor stolpen plasseres i et hull i ankeret.

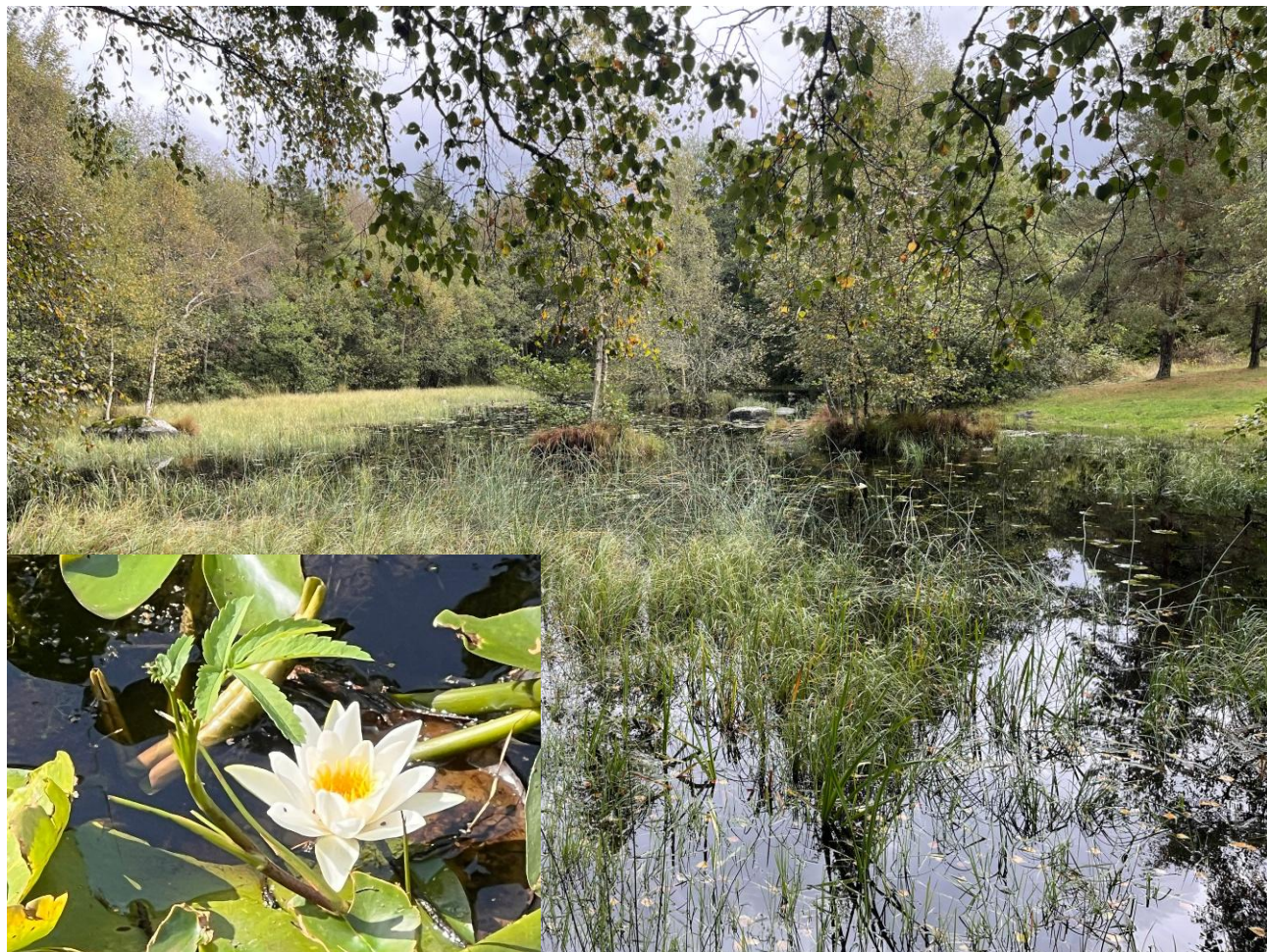

STOLPEFUNDAMEN
BETONG 37KG TIL

Aktivitetsløype rundt Tårntjenna

Rundt Tårntjenna ønsker Nasjonalparksenteret å utvikle en aktivitetsløype for familier.

Tårntjenna

Avtale om beite- og slåttearealer på Stråholmen

Det er i 2025 inngått avtale om bruk av beite og slåttearealer mellom grunneierne og Stråholmen småfesamdrift SA. Dette er en fornyelse av gammel avtale. Samdrifta har vinteren 2025/26, i alt 60 voksne dyr og to lam til vinterforing.

Unntatt fra avtalen er områdene nærmest bebyggelsen, vist med rød strek på kartet. Fem områder er gjerdet inn og utgjør slåtte arealene på øya. Grunneierne gir Samdrifta vederlagsfritt rett til å beite og høste vinterfôr.

Partene må følge de retningslinjer som er gitt i de til enhver tid gjeldende forvaltningsplaner for Utvalgte kulturlandskap, Jomfruland nasjonalpark og Stråholmen landskapsvernområde. Tiltak innenfor nasjonalparken og landskapsvernområdet, som er nødvendig for driften, skal varsles og om nødvendig godkjennes av Nasjonalparkstyret. Det er ikke tillatt å bruke kunstgjødsel på beiten eller slåtteengene. Sauedrifta drives økologisk. Arealene skal forvaltes i et langsiktig perspektiv, herunder beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer.

Kartet er et vedlegg til beite- og slåtte avtale 2025.

Areal innenfor rød strek (bebyggelsen) inngår ikke i avtalen. Unntak kan gjøres for slåtteenger.

Avtalen er ikke til hinder for at en grunneier som ønsker å opparbeide f.eks. en grønnsakshage i landskapsvernområdene, kan gjøre det innenfor sin eiendom. Nasjonalparken og Samdrifta varsles.

Ny slåtteeng ble inngjerdet sommeren 2025

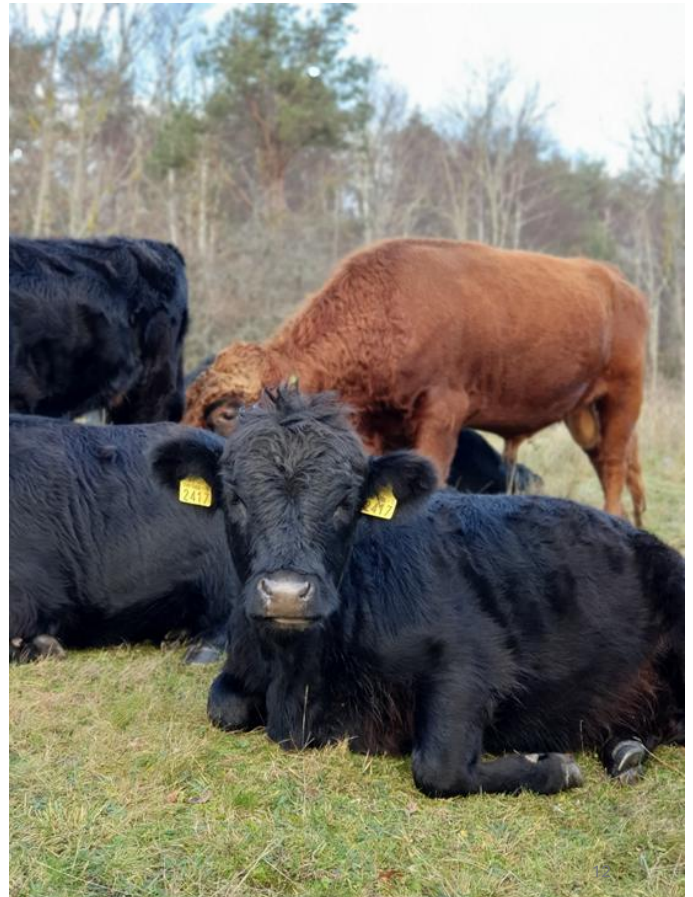
Dyreholdet på Jomfruland 2025

Denne sommeren har det vært færre dyr å se på beitene rundt om på Jomfruland. Dyreholdet på Løkstad eiendommen ble avsluttet i 2024 og gården er i sommer solgt. Om det igjen blir beitedyr på Løkstad gjenstår å se. Vi får håpe dyrene kommer tilbake. For mangel på beitedyr kan bli en katastrofe for naturmangfoldet. Beiteområdene gror raskt igjen. Øya har hatt beitedyr i 500 år, trolig lengre. Denne tidsdybden fører til et unikt artsmangfold. Det tar mange hundre år å bygge opp disse naturverdiene.

For nasjonalparken er derfor frafall av beitedyr kritisk dersom fraværet varer. Heldigvis har Nasjonalparken handlet raskt. Fra Holte gård i Drangedal har det i sommer vært utlånt 27 storfe av rasen Dexter. Dette er et lite dyr i storfeklassen. Kuene og en okse beitet først på Løkstad, senere på sommeren og i høst, i nasjonalparken lengre nord på øya. Det er å håpe på at man også neste år kan få til en tilsvarende ordning, da det nok vil ta litt tid før det er avklart om de fremtidige eierne av Løkstad skal ha beitedyr.

Jens Halvor Jensen har i sommer hatt 16 storfe, men planlegger å slakte noen høsten 2025.

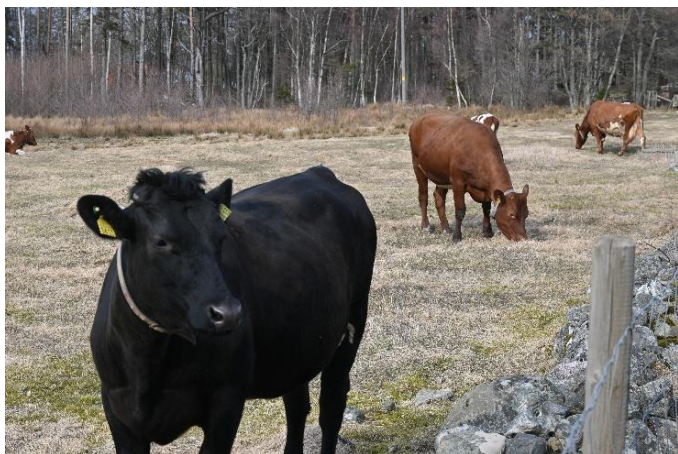
Bente Jorde har 6 sauer, og har planer om å utvide besetningen. Hun og datteren Marte har i år fått to ungdyr av rasen Telemarksku. De ønsker gradvis å øke antallet. Telemarkskua har lang tradisjon på Jomfruland og er en allsidig beiter, også på busk og kratt. På Gundersen gård som er en besøksgård, har de også mange andre dyr som er viktige for beitingen. I år er det født for første gang en lama-unge, se bilde.

Renovering av låven til Jens Halvor Jensen

Jens Halvor Jensen og Sil har vinteren 2025/26 6 melkekuer, 1 ungdyr og 4 kalver. Etter hvert kan det være aktuelt å utvide besetningen noe.

Låven er imidlertid sliten etter flere generasjoner bruk og trenger en skikkelig oppgradering. Halvor og Sil har derfor startet en større renovering av bygningen. Det må støpes fundamenter og gulv i første etasje og dreneres. En del bærende elementer må skiftes, noe som gir muligheter foren bedre utnyttelse av 2. etasje. Byggmester Ole Gundersen er engasjert i arbeidet. Renovering vil ta et par år da mye av arbeidet er egeninnsats. Oppgraderingen vil bidra til bedre plass for vinterfôret og for dyrene. Ungdyr og kalver skal få lettere adgang til å gå ut og inn til beite. Det vil igjen frigjøre plass i fjøset. Om det blir flere melkedyr er igjen avhengig av melkekvoten

Evaluering av skjøtselen på Stråholmen i et 30- års perspektiv

v/Torstein Kiil

Nibio ved Ellen Svalheim fikk høsten 2024 tildelt oppdraget med å evaluere skjøtselen på øya, sett i et langsiktig perspektiv. Hun har i sommer hatt tre feltdager og registrert og gjort seg kjent med øya. Ikke minst hvordan beitingen påvirker vegetasjonen og hvordan arealene har blitt brukt av våre forfedre opp i gjennom historien. Arbeidet fortsetter neste år og sluttrapport kommer til nyttår 2026.

Her gjengis kort oppdraget:

Oppdragets mål, innhold og omfang:

UKL Jomfruland og Stråholmen og Jomfruland nasjonalpark ønsker en evaluering av skjøtselen på øya. Arbeidet skal gjøres i nært samarbeid med nasjonalparkstyret.

På Stråholmen har det fra 1990-tallet og frem til i dag blitt gjennomført restaurering og skjøtsel i tråd med gjeldene forvaltningsplaner. Dette oppdraget innebærer å gjennomføre en kartlegging av skjøtselsarealene. Kartleggingen skal danne grunnlag for fremtidig skjøtsel av arealene i og utenfor nasjonalparken og landskapsvernområdet. Ut fra kartleggingen skal det videre vurderes om forvaltningsplanen med revisjoner har gitt tilstrekkelig føringer og veiledning for skjøtselsarbeidet og om dette er fulgt opp.

Stråholmen er delt inn i mange ulike skjøtselssoner med relativt klare mål for hver sone.

- Hva har vært positivt for bevaring/gjenskaping av det biologiske mangfoldet, landskapsbildet og kulturminner og hva har vært mindre positivt.
- Har skjøtselen påvirket naturverdiene og det biologiske mangfoldet og har man oppnådd målene i forvaltningsplanen? Bl.a. vurdere ubeitede arealer opp mot de som har hatt regelmessig beite.
- I hvilken grad har skjøtselen bidratt til å fremme verneformålet i nasjonalparken og landskapsvernområdet og hvordan bør fremtidig skjøtsel tilpasses i forhold til verneformålet?

Hele øya på ca. 600 daa inngår i evalueringen med unntak av tun og hager tilknyttet klyngetunet og hytteeiendommer (Område definert i eget kartvedlegg). Evalueringen skal oppsummeres i en NIBIO rapport.

Sjølberging og beredskapsseminar 13. juni 2026 på Stråholmen

Barbro og Anders Nordrum

Seminaret skal holdes i hagen til Marit og Harald Dypedal i Tunet på Stråholmen. På bildene ser vi at man allerede høsten -25 er i gang med å forberede formidlingshagen.

Barbro og Anders Nordrum har siden 2015 jobbet aktivt med formidling av kunnskap om hvordan alle norske plener, prydbed og andre tilgjengelige jordflekker i en krisesituasjon skal kunne transformeres til produktive kjøkkenhager med bare lokale jord og gjødselressurser. Anders har tidligere jobbet i 22 år som praksis lærer og faglærer ved Gjennestad gartnerskole, 15 år i kriminalomsorgen med gartnerfaget som verktøy i møte med innsattes arbeidshverdag og nå de siste 10 årene sammen med kona Barbro med prosjektet Beredskapshagen i foretaket Datsja.

I 2010 studerte Maria, deres eldste datter russisk språk i Arkhangelsk og på et besøk hos henne ble de introdusert for den østeuropeiske Datsja kulturen. En Datsja var Sovjet borgerenes matsikkerhet og livbøye i trange tider, og bestod for de aller fleste 600 m2 jord med en liten hytte og ble brukt til matauk og som et feriested for innbyggerene i et ellers lukket regime. Her tilbragte de fleste helger og ferier og her hentet de sine poteter, grønnsaker og bær, og herfra dro de på både soppsanking og fisketurer. Til sammen utgjorde maten den jevne sovjetborger selv klarte å oppdrive på denne måten, omlag 50% av maten de spiste i de mest kritiske periodene. Mange av de samme metodene vi kan se en del av våre forfedre brukte for sin dyrking i eldre tider mange steder.

For å klare denne enorme matproduksjonen på små arealer hadde sovjetborgerene utviklet metoder som fungerte for dem og som vil fungere for oss, selv den dagen alle hagesentere er stengt og mineralgjødsel eller husdyrgjødsel ikke er tilgjengelig. Dette er rammen for kursdagen med Barbro og Anders

Det er forventet stor interesse for dette kurset bl.a. fra våre tidligere seminardeltakere. For å sikre at beboerne på Jomfruland og Stråholmen får plass, ønsker vi å sjekke interessen (ikke bindende påmelding). Kurset kan maksimalt ha 60 deltakere. Meld inn til vikii@online.no innen 15. desember om du er interessert. Seminaret er gratis. Skyss frem og tilbake må du selv dekke.

Bladskjærebier på Stråholmen

Bildet til venstre viser en storbladskjærebie fra Tjøme. Legg merke til den rødlig hårkledningen på undersiden av bakkroppen.

Arne Fjellberg

arnecoll@gmail.com

Mens vi hadde en lunsjpause i hagen hos Marit og Harald på Østgård en varm dag i august registrerte jeg et rødt «flash» som passerte i øyekroken og slo seg ned på husveggen der det forsvant inn under vinduskarmen. Da samme fenomenet gjentok seg ennå en gang måtte jeg bort for å se hva som foregikk. Det var en bladskjærebie som kom flygende med en stor bit av en rød roseblomst mellom beina – på vei til reirplassen i en sprekk under vinduskarmen!

De fleste er vel ikke klar over det, men vi har et par hundre ville biearter i Norge – inklusive humlene. Bladskjærebien (slekten *Megachile*, men 8 arter i Norge) er spesielle ved at de bruker biter av plantelader til foring av yngelkammeret som de bygger i hulrom i treverk, på husvegger eller under steiner. Kammeret har gjerne form av et rør der veggene er dekket av ovale bladbiter. Røret består av flere adskilte rom, hver med en larve og tilhørende matpakke (pollen/nektar). Skilleveggen mellom rommene består av sirkelrunde bladbiter satt på høykant. Biene klipper ut bladbitene med kjevene – både ovale til «tapetsering» og runde til skillevegger. Hos Marit og Harald henta de byggematerialet fra flere rosebusker som sto inntil husveggen. Bildene viser blader og kronblader med utsnitt der biene har klippet både ovale og runde biter.

De ville biene, bortsett fra humlene, danner ikke store samfunn slik som honningbiene gjør. Hver hunn bygger sitt eget reirkammer og bor som regel alene. Derfor kalles de også solitære bier. Mens honningbier og humler samler pollen i «pollenkurver» på bakbeina, så bruker bladskjærebien den tette hårkledningen på undersiden av bakkroppen som en børste der pollenet henger seg fast.

Den arten vi observerte på Stråholmen var antagelig rosebladskjærebie (*Megachile centuncularis*). Den henter pollen fra forskjellige plantearter, men bruker helst roseblader til reirbygging. Vi har også holdt skarpt utkikk etter den aller største *Megachile*-arten, storbladskjærebie (*M. lagopoda*). Arten er bare kjent fra strandenger på Tjøme og på Vallø utenfor Tønsberg, og er rødlista som kritisk truet. Den henter næring kun fra fagerknoppurt som det vokser mye av på Stråholmen, så kanskje den dukker opp i blomsterhavet bortover mot Nordre Hue.

I august fikk Stråholmen besøk av Det Norske Sjømannskor. Etter litt mat og drikke, servert sammen med litt Stråholmens historie, samlet folk seg på Torget. Koret kvitterte med en flott konsert, satt sammen av kjente sjømannsviser. En ny diktet Stråholmen - vals ble urfremført til stor applaus. Takk til Sjømannskoret for en god opplevelse og velkommen igjen!

STRÅHOLMVALSEN

Tekst og melodi: Sigbjørn Larsen

Langt der ute på Stråholmen vet jeg et sted
med roser og kniplingsgardiner.
Der går linerla og tripper så lettbeint av sted,
og der blomstrer av hegg og syriner.
Der danser en sommervind lett i fra sør
og stryker langs bjørkeløvssløret.
Der har tangen og taren sin saltvannsodør,
og dønninger klukker i øret.

Det er sommer på Stråholmen øyparadis
når solen på svaberget steker,
og gardinene flagrer til sommerens pris,
mens barna på stranden der leker.
På moloen sitter en ulk av en kar,
han sitter og bøter på teiner.
Det blir fangst til middag, den saken er klar,
men først skal den røykes på einer.

Se, der kommer Olette og Ludvig i lag,
snart heiser de flagget på torvet.
Det er sol og syriner i «streeten» i dag,
de får hvile hesten og horvet.
Ute på Mostein blant nellik og skjell
så skjer det et rent lite under,
for med utsikt til Hvitebergs blankskurte fjell,
en fuglunge fra egget plundrer.

Ja, et blomsterhav lyser mot himmelen blå,
opp i fra marken den grønne.
Nei, aldri i mykere seng jeg lå,
enn på Stråholmen – øya, den skjønnne.
Der seiler en svartbak, der tripper en tjeld,
der ligger det ender og svømmer,
og når solen går ned over blånende fjell,
er det tid for lystige drømmer.

Nasjonalparkstyret på befaring på Stråholmen

Stråholmen fikk i sommer hyggelig besøk av nasjonalparkstyret med leder Henriette Fluer Vikre i spissen. Styret ville gjerne hilse på ungdommene som hvert år sørger for at landskap og naturverdiene i nasjonalparken blir ivaretatt. Ungdommene satte stor pris på besøket og bli invitert på lunsj.

Reorganisering av ungdomsgruppa (skjøtsel) på Stråholmen

Bakgrunn

Ungdomsgruppa har vært drevet i 13 sesonger, organisert under Stråholmen vel, kjøtselsgruppa. Vi har etter hvert høstet erfaringer og er nå kommet til at vi må endre noe på organiseringen og hvordan vi gjennomfører arbeidet. Ungdomsgruppa har årlig hatt 12 til 17 deltakere mellom 13 og 25 år. Det har vært jobbet i to uker. I vesentlig grad har dette vært ungdommer med tilknytning til Stråholmen og som bor på øya i ferie og helger. Ungdommene arbeider 4 timer daglig og får betaling etter alder og om de er maskinførere. 4 voksne organiserer dette. I tillegg har noen foreldre vært med å lede de aller yngste.

Nasjonalparken kjøper skjøtselstjenester av Stråholmen vel og er således med på å finansiere ungdomsarbeidet. Tilskuddet fra UKL har skrumpet med årene og kan nå bare dekke en liten andel av ungdomsarbeidene. I 2025 har ungdommene til sammen nedlagt 460 arbeidstimer, mens de fire voksne har jobbet ca. 200 timer. I tillegg kommer foreldre, med totalt ca. 30 timer.

Beitepussing med traktor er en viktig del av skjøtselen. Den utføres av voksne. Det samme er slåtten som er arbeidskrevende. Der har ungdommene i 2025 i noen grad deltatt ved innkjøringen.

Ungdom med ryddesag (til venstre) og rotorklipper

Nødvendig å gjøre endringer i organiseringen.

Vi har fire forhold som tilsier at vi må endre på organiseringen og hvordan arbeidet utføres.

1. Skjøtselsarbeidet har endret seg de senere år og vi må derfor bruke andre og mer effektive maskiner.

Skjøtselsarbeidet har de senere år endret seg. Fra store ryddearbeider med busk og kratt, er vi nå kommet mer over i en vedlikeholdsfasen. Fjerning av oppslag av kratt fra året før, er blitt en stor oppgave. Behovet for å bruke ryddesager har blitt redusert til fordel for beitepussing, både med traktor og ikke minst rotorklipper. Bruk av rotorklipper er ofte langt mer effektivt enn ryddesag. Ny rotorklipper er innkjøpt høsten 2025.

2. Vi har ikke lenger økonomi til å ha like mange ungdommer i arbeid.

Tilskuddene fra nasjonalpark og Utvalgte kulturlandskap dekker ikke alle lønnsutgiftene til ungdommene, samtidig ser vi at det samme arbeidet kan gjøres mer effektivt med færre deltakere og andre maskiner. Også skjøtselsarbeid utover de to ukene kan være aktuelt dersom to eller flere kan jobbe sammen og er så erfarne at de er «selvgående».

3. Ungdommene har startet som 13. åringer. Erfaringene er at dette er for tidlig og aldersgrensen bør økes til 15 år.

Utfordringene med ungdommene er at de aller fleste ikke har noen bakgrunn fra gårdsarbeid eller tilsvarende. Det kreves derfor mye opplæring og innsats fra voksne. Mange 13 åringer har ofte ikke den nødvendige motivasjonen og forståelsen som er nødvendig, og trenger derfor mye voksen støtte. Arbeidet kan også være fysisk utfordrende for dem. Ved å øke aldersgrensen noen år, tror vi det vil bidra til mer motiverte ungdommer.

4. Stor belastningene på de voksne som organiserer arbeidet, og det er behov for flere voksne, gjerne foreldre.

Belastningen på de voksne som organiserer arbeidet er betydelig. Det trengs flere voksne deltakere.

Revidert målsetting

Vi må holde fast på målsettingene om at øya skal forvaltes på en god måte i samsvar med tidligere praksis og gjeldene forvaltningsplaner.

Så bør vi dempe målet og ambisjonene om at ungdommene skal få sommerjobb fra de er 13 år. Aldersgrensen bør økes til 15 år. Da er ungdommer erfaringsmessig mer modne og motiverte.

Nytt regelverk er under utarbeidelse

Det vil vinteren 2026 bli utarbeidet forslag til nytt regelverk med retningslinjer knyttet både til deltakerne og antall. Samt hvordan vi organiserer ungdomsarbeidet.

Dugnader, skjøtsel mm. på Stråholmen 2025

Torstein Kiil

Skjøtselen på Stråholmen har etter hvert kommet inn i faste former, med organisering og gjennomføring av oppgavene til ulike deler av året. Nedenfor oppsummeres de viktigste tiltakene:

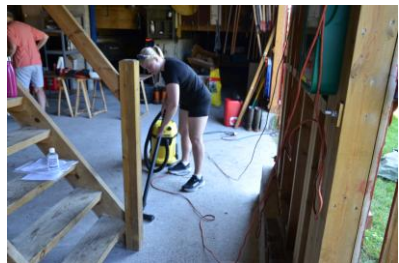
Hele året beiter villsauene og sist vinter var det 55 dyr på øya. I sommer til sammen 125 voksne og lam. Disse får jevnlig tilleggs-fôr fra ca. 1. jan til 1. april.

Høyonna ble gjennomført i overgangen juni til juli. Det ble en meget god avling.

Det er blitt tradisjon at vi i to uker arrangerer skjøtelsarbeid for øyas ungdommer. I år deltok 14 stykker som får betalt for jobben.

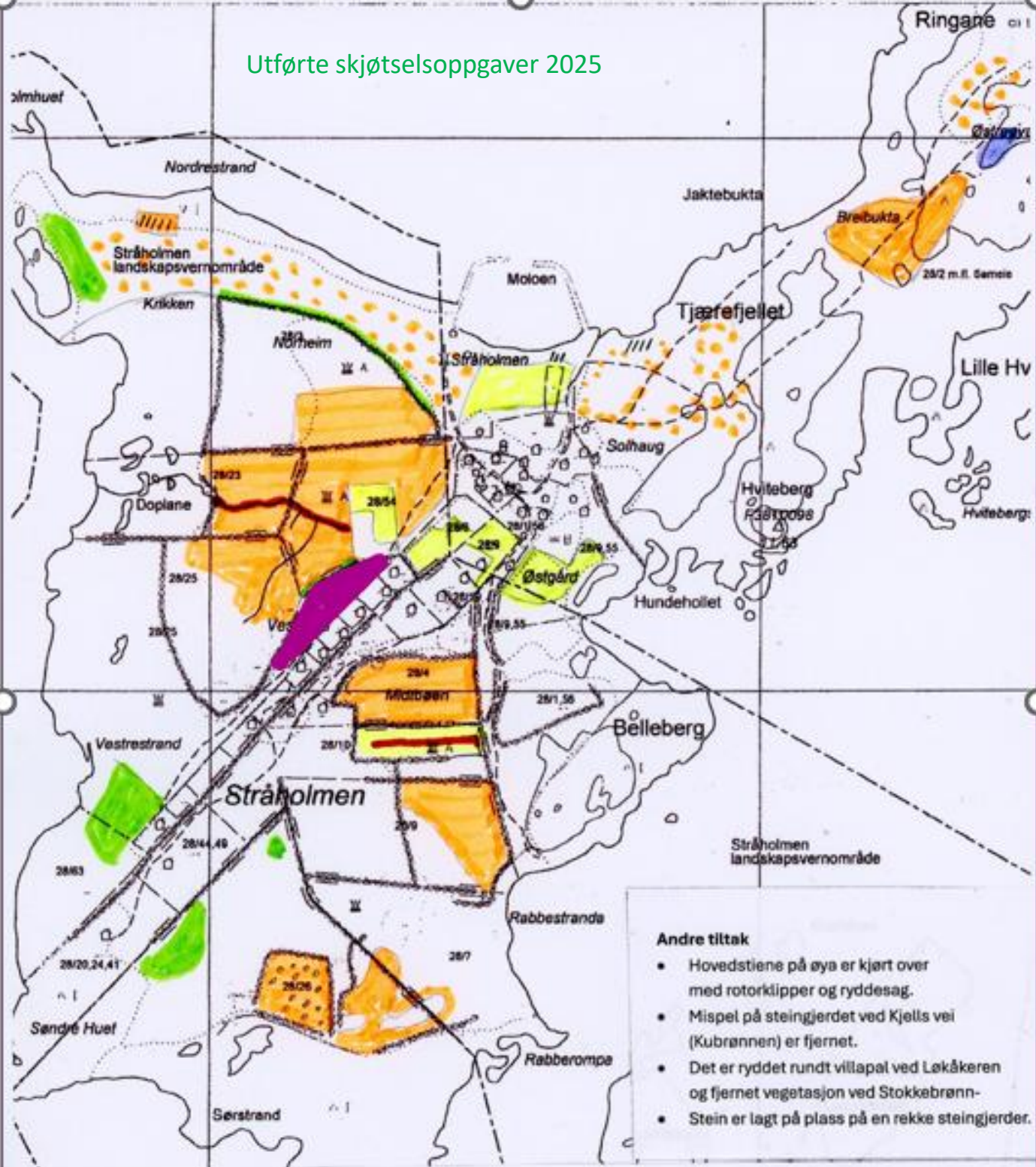
På Stråholmsdagen deltok 70-80 personer på dugnaden, fordelt på 10 grupper. Dette var maling av låven, rydding innendørs, snekring av ny sauegard, gjerde inn ny slåtteeeng, fjerne vegetasjon på «Stamland tomta», vedlikehold brannvernutstyr, strandrydding hele øya, fjerne Stillehavsøsters på badestrender og vedlikeholdsarbeider moloen. I lunsjpausen ble det servert grillede pølser med noe attåt.

På ettersommeren og i september er store arealer beitepusset. Se kart over utførte oppgaver.

Bildene er fra dugnaden Stråholmen dagen. Som vanlig ble den avsluttet med fest og auksjon på Torget.

Utførte skjøtelsoppgaver 2025

Tegnforklaring

Beitepusset

Flökkvis slått med rotorklipper

Slåtteeng

Rensket åpen drensgrøft

Slått beitemark

Pusset tidligere ryddete arealer

Fjernet brisk

Fjernet rynkerose

Fjernet knoppsiv

Ungdomsgrupper lærer å bruke ryddesag

16-åringene får opplæring i bruk av ryddesag og andre maskiner. Det er mye som skal læres. Først teori hvor sikkerhet og kjennskap til HMS står i fokus. Deretter må man lære å bruke saga riktig. Teknikken med å føre saga så den biter godt, tar litt tid. Da må også skjærebladet files regelmessig. Svingteknikk og bruk av gassen må læres. Etter noen dager med øvelse går det bedre.

Restaurering av gammel beitemark

Den gamle tørrenga på vestsiden av hytterekka, har de senere år skiftet karakter. Dette er tidligere beitemark for Vestgård eiendommen. Fra å være blomstereng, har nedbør og for lite beiting ført til at gresset i stor grad har tatt over. Marken blir gjødslet av døende gress, og neste år gror det enda bedre. I sommer ble gresset slått og fjernet og senere på sommeren ble det beitet. Dette bør følges opp årlig, inntil næringsinnholdet i marka er redusert og markblomstene igjen dominerer.

Aska på Torget

Den gamle aska på Torget på Stråholmen er minst 140 år gammel. Treet er et viktig miljøelement i dette vakre klyngetunet. Askesyken har dessverre også kommet til Stråholmen. Som ledd i arbeidet med å bevare treet lengst mulig, ble det i sommer beskåret.

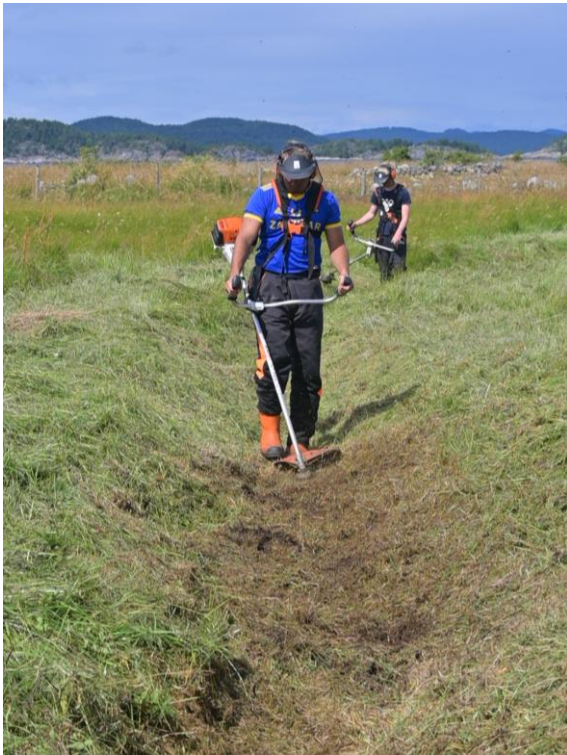
Fjerning av mispel fra gammelt steingjerde

Mispel er uønsket i kulturlandskapet. Her ble den fjernet av ungdomsgruppa med god hjelp av minigraver..

Rensk av gamle drenggrøfter.

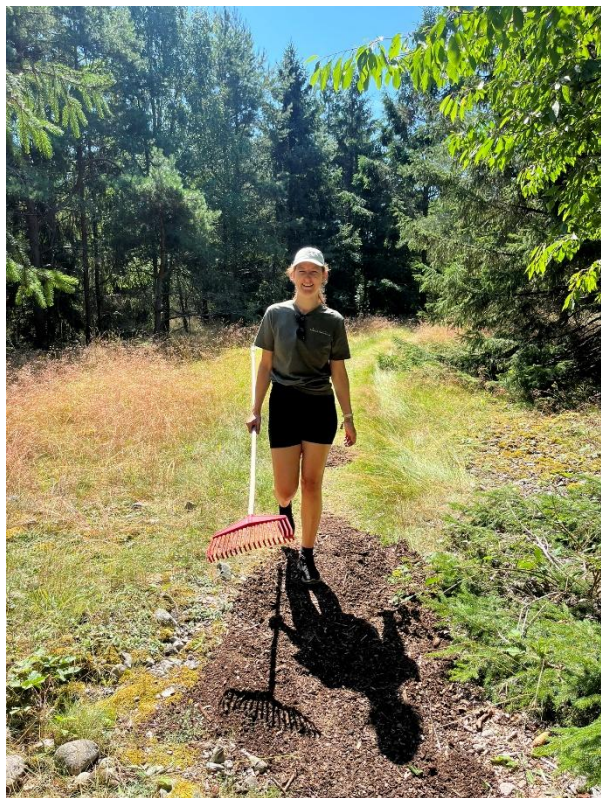

Ved jordskifte i 1918 ble det bestemt at deler av jordene, både på innsiden og utsiden av Stråholmen, skulle dreneres. Vassyk jord gir en ensartet og uønsket vegetasjon. Over noen år gror grøftene igjen. I år var tiden kommet for å renske opp.

Dugnad på Midtstien

17. juli var det igjen duket for å oppgradere den viktig Midtstien på Jomfruland. 12 personer fortsatte arbeidet fra 2024 med å legge flis på stien. Dette gir et bedre underlag å gå på og øker bruken av stien. Midtveis i jobben var det behov for en pause, og den ble tatt på Okidokk hvor det ble servert god pizza. Takk til dugnadsgjengen!

Dugnad Jomfruland vel

Jomfruland vel gjennomførte også i år dugnad knyttet til bl.a. velhuset og kirkegården.

